

Fra H. C. Tofts indberetning om aktiviteterne på Thyholm:

I forbindelse med den mest vellykkede sabotageaktion mod Thybanen skulle de nævnte nedgravninger benyttes. Denne aktion startede med Thisted folkenes sprængning af banen den 10. april om morgenen, hvor et militært tog skulle udgå fra, for at styrke de tyske tropper nede i Europa. Efter Thisted sprængningen fortsatte de enkelte grupper sydpå med nye sprængninger, når reparationsarbejder var ved at være fuldført det foregående sted. Den 13. april var toget nået et stykke hen på Thyholm. Da blev der om formiddagen trykket på tændblyanten ved Odby, hvor der gik tyske vagtposter - men først på et tidspunkt, da vagterne havde fjernet sig i rimelig afstand, idet det jo ikke var vagterne, vi var ude efter. I denne aktion deltog Niels Hedegaard, Karl Aage Riis og Alfred Amby. Først om eftermiddagen den 13. april nåede toget, der var gået fra Thisted den 10. april, forbi Uglev Station.

En så langvarig afbrydelse af en bane i Danmark var usædvanlig, og den blev da også udførligt omtalt i den danske illegale presse - navnlig i Information, der sluttelig konstaterede, at det var kontinuerlig drift efter rationelle metoder. Den samme omtale fik aktionen fra BBC i London til Danmark.

Samme formiddag indtraf den alvorligste episode for Uglev sabotørerne. Gårdejer Martin Gade, Odby, der havde været med til at nedgrave sprængladningen i Odby, havde været i marken om formiddagen. Da han kom hjem, var der kommet tyskere i gården og tyske heste i stalden. Det reagerede Martin Gade voldsomt på, og det resulterede i hans anholdelse efter skuddrama og mishandling. Det blev meddelt Ejby Nielsen, der udbad sig en udførlig redegørelse for det passerede, som jeg bad Ejnar Krabbe udfærdige.

Krabbes redegørelse om mishandlingen af Martin Gade:

”Den 13.4.1945 tog gårdejer Martin Gade, Odby, i marken kl. 8,15. Da han kom hjem kl. ca. 11,30 var der blevet indkvarteret ca. 50 tyske soldater med 10 heste på gården. De tyske heste var sat ind i stalden. Gade blev irriteret herover, da hans egne heste jo skulle ind og fodres i middagspausen.

Han henvendte sig derfor til officeren, Feltpost 40199 (evt. 42401) og bad ham flytte de tyske heste ud i laden. - Dette nægtede officeren, og irriteret som Gade var, opstod der lidt mundhuggeri (dansk contra tysk), hvilket resulterede i, at officeren slog Gade i ansigtet. Gade reagerede uvilkårligt omgående med et kæbestød til officeren. Derefter overfaldt en del af soldaterne ham og slog ham voldsomt. Gade kom imidlertid fra dem og trak sine heste ind i laden. Han kom imidlertid straks i tanker om, at der stod en sæk korn i stalden (det forrige hold havde stjålet en sæk korn fra ham), og ville så gøre forsøg på at redde denne sæk ved at flytte den et andet sted hen. Da han så kom ud til soldaterne igen, blev disse fuldkommen rasende, væltede ham omkuld og sparkede ham over hele kroppen og hovedet, så der blev et stort åbent brud i panden. Gade er selv inde på, at kun hans 5 årige søn, der brugte de små næver mod soldaterne og råbte, at de ikke måtte slå far, redede ham. I hvert fald holdt de pludselig inde, da han kom til. Gade kom så i sengen, hvor fruhen foretog en forbindelse af hans hoved, og der blev telefoneret efter lægen, dr. Kruchov, Hvidbjerg. Denne kom omgående og ville have Gade med på sygehuset, men dette forbød tyskerne, idet de erklærede Gade for anholdt, og de holdt med magt lægen borte fra soveværelset.

De opførte sig i det hele fuldkomment ubehersket, og da fru Gade så, at de stod på gårdspladsen lige uden for vinduet og ladede geværene, råbte hun til sin mand, at han skulle springe ud gennem vinduet til haven, hvis han kunne. Dette gjorde Gade så i håb om, at han kunne nå til lægens bil. Lægen så ham imidlertid ikke og smuttede forbi. Imidlertid havde soldaterne fået færdigen af hans forsvinden og begyndte at forfølge ham. Gade løb mod Uglev by (ca. 1½- km fra gården). Også der var der indkvartering af et cykelkompagni og tysk vagt langs banen. Endvidere var der på en gård til højre for hans retningslinie indkvartering. Da nu de forfølgende soldater begyndte at skyde og råbe ”Sabotør”, blev der skyderi fra alle sider. Midtvejs mellem gården og Uglev blev han ramt af en kugle, der gik gennem låret, men han løb uanfægtet videre. Da han kom omtrent til Uglev og så tyskere alle vegne og hørte kuglerne peb ham om ørerne, rakte han sit lommeværk i vejret og gik hen til de forfølgende tyskere. To mand greb ham, mens en tredje kom og stak ham en næve i det i forvejen mishandlede ansigt. De slæbte så af med ham, sparkende og puffende, hjem til gården.

Her bandt de ham til en vogn i den hensigt, at han skulle gå til Oddesund (ca. 4 km). Han faldt imidlertid sammen, hvorefter de slæbte ham ca. 500 m til den ejendom, hvor majoren havde kvarter. Han blev slængt op på en lastbil.

Der var samme formiddag kl. ca. 9,30 sket sabotage mod jernbanen ca. 1 km syd for Gades gård. En af de posterede tyske jernbanevagter erklærede nu, at han genkendte Gade som den sabotør, han hævdede at have set kravle op ad jernbaneskråningen, og Gade, der stadig var bevidstløs, blev nu kørt til Oddesund, hvor han blev holdt under arrest indtil kl. ca. 18,30 uden på nogen måde at blive set til eller forbundet. Straks da Gade var slæbt fra gården, foretog de indkvarterede soldater husundersøgelse, hvorunder de stjal forskellige ting, bl.a. 3 armbåndsure.

Kl. ca. 17,00 kom der en tysk politiofficer til gården med ordren: ”Må jeg så se sabotørmateriellet. Jeg ved, Gade er sabotør”. Fruen og hendes søster, der var kommet til, svarede, at det vidste de, han ikke var. Officeren foretog derefter undersøgelse både inde og ude samt forhørte karlene, der bevidnede, at Gade havde været i marken hele formiddagen. officeren meddelte derefter fru Gade, at han personligt ville køre hendes mand på lazarettet og efter behandling der meddele hende, hvorledes han havde det.

Da politiofficeren kom til Oddesund med den besked, at Gade ikke kunne være sabotøren, blev behandlingen straks mildere og mere hensynsfuld. Han blev kørt til lazarettet i Struer, og efter at have ligget og ventet på operationsbordet ca. 1½ time blev hans skudsår omsider rensed, og hans sår i panden syet sammen. Samme aften sendte politiofficeren besked til fru Gade, at Gade havde det godt og ville enten blive frigivet eller sendt på ’dansk syge- hus følgende eftermiddag. Næste dag var Gade i et kort forhør og blev derefter løsladt og kørt hjem i bil kl. ca. 14,00.”

Efter at Martin Gade var taget, frygtede vi, at de ville afsløre ham som sabotør, og derfor gik der bud til dem, der skulle gå under jorden, at nu skulle de tage af sted. Det var i forvejen aftalt med nogle unge og ugifte sabotører, at de i en sådan situation skulle gå under jorden, så andre, der blev taget af tyskerne, havde mulighed for at angive dem. Et hold forsvandt over fjorden i båd til Thy-siden, og andre tog på cykel nordpå. Da Martin Gade hurtigt vendte hjem, blev de kaldt hjem igen, og der faldt ro over arbejdet, der kunne fortsættes.

Efterskrift 13-4-1945

D. 25 juni 2016 var jeg til sammenkomst hos Elsebeth og Niels Odgaard.

Der snakkede jeg med Anne-Lis Wegeberg, og hun fortalte om en erindring fra d.13. april 1945.

Hun og fætter Martin (Riis-Jensen) var 7-8 år og på vej til Odby skole, hvor de skulle møde kl. 13.

Da de kom til Odby smedie, så de far (Martin Gade) komme løbende over marken mod Uglev, og der blev skudt mod ham flere steder fra.

Smeden (Jens Andersen) trak dem ind i smedien for at få dem i sikkerhed!

Der skulle de blive, til det blev sikkert, at gå ud igen!

Lis Wegeberg’s bror, Hermann Wegeberg, var karl på Odbygaard og arbejdede på marken vest for Uglev.

Han så, at der var 2 tyske soldater med en russisk soldat mellem sig, der rettede gevæerne mod far, men russeren lagde hånden på geværløbene, måske for at de ikke skulle ramme?

Måske reddede han fars liv?

Anne-Lis sagde, at det gjorde indtryk på Hermann!

Far blev kun ramt i benet, og det hele endte jo godt.

Christen Gade

